

Utvärdering av Centrum för medeltidsstudier

Enligt beslut den 27 oktober 2023 av vicerektor Yvonne Svanström (Dnr SU FV-4015-23) utsågs jag till granskare för utvärdering av Centrum för medeltidsstudier (CMS). I beslutet skrivs: ”Enligt Stockholms universitet Regler för centrubildningar (SU FV-1.1.2-3622-17) ansvarar respektive områdesnämnd för att utvärdera verksamheten minst vart sjätte år. Syftet med utvärderingen är att bedöma huruvida centrubildningen fortfarande fyller ett för universitetet angeläget syfte.” Jag har anmodats inkomma med en skriftlig rapport omfattande 5–10 sidor före 1 mars 2024.

Senaste utvärderingen skedde 2016 av Carsten Jahnke vid Köpenhamns universitet.

Denna gång ingår i uppdraget att granska:

- verksamhetens syfte/mål/ändamål
- verksamhetens organisation samt lednings- och styrfunktioner
- verksamhetens finansiering och ekonomiska förvaltning.

Därutöver ska jag ”analysera verksamhetens utvecklingsmöjligheter och kommentera huruvida förslag till förändringar kan komma att kräva förändring av stadgarna.”

Som underlag för min granskning har jag begärt och fått tillgång till en riklig dokumentation av CMS verksamhet från och med 2017 och i viss mån även tidigare. Där ingår bland annat [protokoll, stadgar och verksamhetsberättelser](#) (den för 2023 i preliminär form) samt budgetar och publikationslistor. (Jag har nedan summerat det väsentliga

innehållet i dessa dokument i stället för att återge detaljer.) Jag har dessutom gjort personliga intervjuer med föreståndaren för CMS, Kurt Villads Jensen (vid två tillfällen), med prefekt Anna Götlind vid Historiska institutionen till vilken CMS är knuten, med styrelsen för CMS utan närvaro av föreståndare eller sekreterare samt med tre medlemmar av CMS råd. Jag deltog också i ett möte med medeltidsrådet. Eftersom undervisningsfrågor inte specifikt aktualiserades i uppdraget har jag inte närmare granskat kurser eller intervjuat studenter. En doktorand deltog dock i mötet med styrelsen.

[Medeltidsforskningen vid Stockholms universitet](#) (SU) har länge varit stark och 1995 fick Göran Dahlbäck en professur i medeltidshistoria. Han efterträddes av Olle Ferm, under vilkens ämbets tid CMS startade 2008, och därefter av Kurt Villads Jensen som tillträdde 2015. Området medeltidsstudier omfattar enligt CMS [stadgar](#) ”senantik till tidig renässans” det vill säga tiden från cirka 300 e.Kr. till och med mitten av 1500-talet.

CMS styrelse utses av rektor efter nominering av institutionens prefekt som konsulterar föreståndaren. Styrelsen består av föreståndaren, sekreterare och sju ledamöter. Av dessa ska två företräda universitetsexterna instanser och en vara doktorandrepresentant, de fyra andra kommer från olika institutioner vid SU och en av dem ska vara ordförande. Styrelsens mandatperiod löper 2023.01.01–2025.12.31. Den har sedan 2018 haft tre till fyra protokollförda möten per år och beslutar om budget, seminarieverksamhet, programinitiativ, kurser och exkursioner. Där utbyts också information om bland annat nyanställningar, utlysningar och projektansökningar. Vid mötet med styrelseledamöterna samtalades om hur verksamheten fungerar, framtidsplaner samt problem och möjliga förbättringar.

Medeltidsrådet med föreståndaren som ordförande består för närvarande av 33 representanter från ett tjugotal ämnen vid SU med humanistisk, samhällsvetenskaplig och även naturvetenskaplig inriktning. Därtill kommer sju stockholmsinstitutioner utanför universitetet: Försvårshögskolan, Historiska museet, Kungl. biblioteket, Medeltidsmuseet, Myntkabinettet, Nationalmuseet, Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet samt också Vitterhetsakademien. Rådet träffas en gång per termin och mötena protokollförs. Deltagarna utses på ett informellt sätt av föreståndaren som försöker hitta representanter från alla relevanta institutioner. Mandattiderna är inte fasta och deltagarna – som gradvis har blivit fler – byts ut vid behov, men omsättningen är inte stor. Rådets uppgift är att koordinera olika aktiviteter och att utgöra en bas för utbyte av information. Vid det separata mötet med de tre deltagarna diskuterades liknande frågor som vid styrelsemötet.

Utvärderingsuppdraget berör tre huvudpunkter varav den första gäller verksamhetens syfte, mål och ändamål. Enligt CMS [hemsida](#) är **syftet** ”att skapa en vetenskaplig miljö för utbyte av kunskap och diskussioner av metoder och teorier, och med en volym som gör det attraktivt för forskare utifrån att söka sig till centret.” CMS stora och såvitt jag kan bedöma heltäckande bredd med representanter från alla aktuella instanser vid SU och övriga stockholmsinstitutioner tillförsäkrar existensen av en sådan vetenskaplig miljö.

Målet får utläsas av syftets senare del, att åstadkomma vetenskapligt utbyte och involvera externa forskare. Även i detta avseende har CMS lyckats eftersom ett dussin disputerade gästforskare och tre gästdoktorander vistats vid centrumet under utvärderingsperioden, alltifrån några månader till flera år. **Ändamålet** är enligt [stadgarna](#) att ”genom forskning, utbildning och samarbete med andra svenska och utländska universitet och högskolor, myndigheter och organisationer bidra till att utveckla medeltidsforskningen på nationellt ledande och internationellt framstående nivå”.

Eftersom CMS är ledande inom medeltidsforskningen i Sverige och har hög internationell profil uppfylls utan tvekan också ändamålet.

Uppdragets andra punkt gäller **verksamhetens organisation samt lednings- och styrfunktioner**. På dessa punkter finns inte mycket att diskutera. Ledningen och det organisatoriska upplägget fungerar exemplariskt. Centrumbildningar är annars potentiellt problematiska med sin multidisciplinära och flerinstitutionella struktur, men jag har inte kunnat finna några negativa sidor av CMS organisation eller hur verksamheten sköts. Det kunde ha varit ett bekymmer att centrumet nationellt bara omfattar SU och stockholmsinstitutioner samt att verksamheten så entydigt utgår från Historiska institutionen. Jag har dock inte kunnat märka några ogynnsamma effekter av detta upplägg, trots att jag inledningsvis förväntade mig sådana. Istället verkar det vara en styrka att ha en organisatorisk koncentration kombinerad med stor ämnesmässig bredd och öppenhet externt. Inte minst är det framgångsrika och mångsidiga medeltidsseminariet ett bevis på detta.

Under utvärderingsperioden anordnade CMS nästan 130 seminarier, ofta med forskare utanför SU, även från utlandet. Därtill kommer anordnandet av ett antal workshoppar, konferenser, heldagsseminarier för nydisputerade, doktoranddaggar och sex kurspoänggivande doktorandskolor. Den sammanlagda aktivitetsnivån är imponerande hög och involverar hela CMS ansvarsområde.

Under 2023 var sammanlagt disputerade 75 forskare, varav 18 professorer, knutna till CMS. Anknutna var också 17 doktorander, varav sju från Institutionen för arkeologi och antikens kultur, sex från Historiska institutionen, två från Institutionen för kultur och estetik samt en vardera från Kulturgeografiska institutionen resp. Romanska och

klassiska institutionen. Åren 2017–2019 disputerade fem doktorander i olika medeltidsrelaterade ämnen, 2020–2022 fyra och under 2023 åter fem doktorander.

Ett tecken på den produktivitet och kvalitet som utmärker till CMS associerade forskare är att de under utvärderingsperioden har över 950 publikationer av olika slag: monografier, bokkapitel, vetenskapliga uppsatser, redigerade volymer, recensioner, tidningsartiklar och populärvetenskapliga arbeten.

Alla jag har varit i kontakt med har uttryckt sig i oreserverat positiva ordalag angående CMS och dess verksamhet. Betydelsen av CMS som samlingsplats för medeltidsforskare kan inte nog betonas eftersom det i allmänhet finns så få medeltidsforskare på varje institution eller vid andra arbetsplatser utanför SU. CMS har blivit en naturlig koppling mellan olika aktörer; de ämnesmässigt breda och väl sammansatta seminarierna har givit ökad förståelse och nya perspektiv samt har stimulerat de deltagande.

Uppdragets tredje punkt gäller verksamhetens **finansiering och ekonomiska förvaltning**. Finansieringen av CMS består av att föreståndarens lön betalas av SU genom Historiska institutionen. Därtill kommer ett anslag från Humanistiska fakulteten som infördes efter den förra granskningen. Det var från början på SEK 350.000, vilket kunde bekosta en sekreterare (doktorand) på 20 %, en administratör (student) på 30 %, exkursioner och hemsidesarbete. Anslaget minskades 2023 till 250.000:-. Från och med 2024 skall dessutom OH och lokalkostnaden för sekreteraren dras från denna summa.

Under tidigare år har verksamheten vid CMS finansierats genom olika stiftelser och andra finansiärer. Projekt har fått bidrag från t.ex. Riksbankens Jubileumsfond, Vetenskapsrådet och Vitterhetsakademin. För internationellt samarbete har även SU:s rektor tilldelat medel. Framtida intäkter av nämnda slag beror på hur framgångsrika

CMS-forskarna är vid ansökningar av olika typ. CMS söker också ett program om *Faces of Violence in the Middle Ages* vilket om det beviljas skulle bli ett betydande tillskott.

CMS har hållit sin budget under utvärderingsperioden enligt tillgänglig dokumentation. Det ekonomiska läget är kärvt inom många akademiska verksamheter idag och det tidigare bidraget från fakulteten minskades alltså i fjol samt ska fortsättningsvis dessutom belastats av påslagskostnader. En absolut förutsättning för att verksamheten ska kunna fortgå på nuvarande framgångsrika sätt är att föreståndaren åtminstone stötts av en sekreterare på 20 %. Föreståndaren lägger redan nu uppenbarligen mycket mer tid på det organisatoriska än vad man rimligen kan kräva. Sekreteraresursen och det administrativa stödet har gjort det möjligt att utvidga verksamheten ännu mer, men det finns en gräns. Vill SU att CMS ska kunna fortsätta på nuvarande nivå måste det till annat finansiellt stöd än föreståndarens lön, annars kommer olika externa bidrag i form av projektfinsiering och dylikt sannolikt minska. Med tanke på att så många olika instanser drar nytta av CMS verksamhet kunde man också tänka sig ekonomiska bidrag därifrån. Även mindre finansiella tillskott skulle vara av värde om de sammantaget blir stora nog.

Därutöver ingår i utvärderingsuppdraget som nämnts ovan att ”analysera verksamhetens utvecklingsmöjligheter och kommentera huruvida förslag till förändringar kan komma att kräva förändring av stadgarna.” Efter samtalen med CMS styrelse och de tre deltagarna i medeltidsrådet kan jag inte komma med förslag på några betydande förbättringar av verksamheten, helt enkelt eftersom den redan fungerar så väl. Något som skulle kräva förändringar av stadgarna är inte aktuellt. Men en idé som väcktes var att starta ett nyhetsbrev om det finns administrativ resurser, det skulle skapa ytterligare samhörighet. Det är också viktigt att komplettera seminarieverksamheten med doktorandluncher och andra kontaktskapande evenemang.

Utvärderingsresultat.

Enligt Stockholms universitets regler för centrumbildningar (se ovan) gäller att "[s]yftet med utvärderingen är att bedöma huruvida centrumbildningen fortfarande fyller ett för universitetet angeläget syfte." Min bedömning efter genomförd utvärdering är att Centrum för medeltidsstudier synnerligen väl fyller ett för Stockholms universitet angeläget syfte. Den nuvarande verksamheten bedrivs på ett utmärkt sätt och har alla förutsättningar att bestå om nödvändigt administrativt stöd fortsätter samt att utvecklas ytterligare om ansökningar om externa forskningsmedel är framgångsrika.

Uppsala den 26 februari 2024

Henrik Williams

Professor i runologi, tidigare i nordiska språk

Uppsala universitet